

Ο λιθοπρίστης πρίων στό λατομείο

Τμήμα λιθοπρίστης πρίωνα που βρέθηκε επίτοπου. Μήκος 1,24 μ. Είναι ένα έλασμα 3-4 χιλιοστών πάχους, έντονα φαρμαμένο από τη χρήση στη μία του πλευρά. Φέρει όπες στερέωσης. Ολόκληρη η λαμα θα είχε μήκος περί 3 μ. (παραδόθηκε στο Μουσείο της Λάριας).

Ένα εργαλείο που σπάνια αναφέρεται ως εργαλείο λατόμων, είναι ο λιθοπρίστης πρίων, πρίονι χωρίς δόντια που χρησιμοποιεί για την κοπή λίθων σε λεπτές πλάκες. Χρησιμοποιήθηκε πολύ στη μινωική Κρήτη για την κοπή του γύψου, στά λατομεία. Μετά όμως χάνεται από το λατομείο για να ξαναβρεθεί από τον J. Röder στη Φρυγία σ' ένα πρωτοχριστιανικό λατομείο. Τό 1972-73, στη Χασάμπλη της Θεσσαλίας, λίγο πιο έξω από τη Λάρια, βρέθηκαν και πάλι ίχνη λιθοπρίστης πρίωνα σε πρωτοχριστιανικό λατομείο.

Ο λίθος των Μολοσσών ή Θεσσαλικός πράσινος λίθος που άρασε εξαιρετικά στους χριστιανούς (χρησιμοποιήθηκε πολύ στις εκκλησίες) έχει μελετηθεί ελάχιστα και σήμερα τά ρωμαϊκά και πρωτοχριστιανικά λατομεία βρίσκονται σε περιοχή θιομηχανικής εκμετάλλευσης του πετρώματος.

Η θέση

Τά άρχαία λατομεία βρίσκονται σε ένα ύψωμα, δίπλα στό δρόμο που οδηγεί από τη Λάρια στό Σικουρίο (στά 4,5 χλμ.), ανάμεσα στό όρη Μόσιο και Δραχμάνι.

Δίπλα σε ρωμαϊκά λατομεία βρίσκονται και τρία πρωτοχριστιανικά, από

τά οποία τό ένα διαφυλάσσει σημάδια της χρήσης λιθοπρίστης πρίωνα. Τά μέτωπα του λατομείου, σε σχήμα Γ, έχουν επιφάνεια 10 τετ. μέτρων. Μπροστά στό λατομείο υπάρχουν ένα πλάτωμα, φάρδους γύρω στά 13 μ. που είναι εν μέρει επιχρωματωμένο. Τό λατομείο μοιάζει να προχωρούσε βαθύτερα κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους.

Τά ίχνη

Τά σημάδια που αναγνωρίζουμε σήμερα είναι δύο επίπεδα τομής του λίθου μέ πρίονι που σχηματίζουν δύο σκαλοπάτια. Τό πρώτο, ύψους 1,80 μ., έχει φάρδος 0,90 μ. ενώ τό δεύτερο, ύψους 3 μ., φέρει στό πάνω μέρος του δύο κυλινδρικές κοιλότητες που αντίστοιχούν στην άφαιρηση κιάνων διαμέτρου 60-70 εκ. και μήκους 2,70-3 μ. Στο δεξί μέρος του μετώπου μία ημικυκλική έσοχη μέ διάμετρο 1 μ. χρησίμευε για τή στήριξη του πλαισίου του πριονιού και γιανά στέκεται ο ένας από τούς δύο εργάτες που τό δουλεύε. Η άλλη μεριά του μετώπου, που θά μάς εδινε τό ακριβές μήκος του πριονιού και τή δεύτερη θέση για τό πλαίσιο και τόν εργάτη, βρίσκεται κάτω από πέτρες και χιμάτα που έπεσαν όταν

χαράχτηκε σύγχρονος αυτοκινητόδρομος.

Τό πρίονι

Στίς δύο όψεις του λιθοπρίστης πρίωνα που δίνουμε είναι τό πρίονι που ο Röder ονομάζει «έκκρεμές». Η λάμα, κρέμεται από τό ξύλινο πλαίσιο και μέ τή βοήθεια σχοινιών, όσο κόβει τό βράχο, τόσο χαμηλώνει. Η κίνηση του πριονιού είναι δεξιά, άριστερά, όπως αυτή του έκκρεμούς.

Τό πρίονι είναι λείο, χωρίς δόντια, τήν πέτρα τήν κόβει μέ τήν τριβή. Ένας εργάτης ρίχνει, εκεί που περνά τό πρίονι ομίριδα λεπτή και λίγο νερό για να μήν παραζεσταθεί από τήν τριβή.

Γιατί τό πρίονι

Μόλο που η χρήση του πριονιού, ως εργαλείου λατόμου, φαίνεται παράξενη, ωστόσο έχει τήν εξήγησή του. Τό πρίονι τό χρησιμοποιούσαν για να κόβουν λεπτές πλάκες (επένδυση τοίχων και διαπέδων) στό χώρο της οικοδομής, όπου μετέφεραν τό υλικό σε ογκολίθους. Τήν έποχή εκείνη, μέ τά μέσα μεταφοράς που διέθεταν, ήταν παρακινδυνευμένο να μεταφέρουν ευθραυστές πλάκες. Τό πέτρωμα όμως της Χασάμπλης που είναι κροκαλοπαγές, ανάμεσα στό κομμάτια πράσινου σερπεντινίου και άσπρου μάρμαρου συχνά έχει κενά τά οποία γεμίζει αμιάντος. Ο αμιάντος αυτός σπείει τήν ένότητα του πετρώματος, έτσι μπορεί στό κέντρο ενός βράιου ογκολίθου να υπάρχει κενό τό οποίο θα φανερωθεί μόνο όταν η πέτρα κοπεί σε λεπτές πλάκες.

Όπως δέ τό τόσο διακοσμητικό αυτό πρίονο πέτρωμα εξαγόταν στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλα απόμακρα κέντρα του χριστιανικού κόσμου, προτιμούσαν να στέλνουν πλάκες καλής ποιότητας παρά ογκολίθους που έκρυβαν ατέλειες.

A.A.

Βιβλιογραφία

- J. ROEDER, «Marmor Phrygium», J.d.A.I. LXXXVI (1971).
- Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΗΣ, «Τά άρχαία λατομεία της Θεσσαλίας», Π.Α.Α. XXXVIII (1963).
- D. JUNG, Die Geologie des Gebietes von Chassampali, Π.Α.Α. XXXVI (1961).
- A. LAMBRACKI, Les marbres de couleur verte exploités en Grèce... Thèse 3e cycle, Paris 1973.